

Остання шана Презесу...
С. Кокін, П. Кулаковський, Ю. Шаповал біля входу до
Інституту національної пам'яті Республіки Польщі.
Варшава, квітень 2010 р.

ду»). А ось інший напис: «*I żył w naszych czasach...RYCERZ... Zbroja jego była HISTORIA. W dłoni dzierzył miecz PRAWDY...*» («І жив в наш час... ЛИЦАР... Зброєю його була ІСТОРИЯ. В руці тримав меч ПРАВДИ...»).

Правда... Це слово чи не найчастіше зустрічається у спогадах тих, хто писав чи говорив про Януша Куртику. Сам він досить акуратно і завжди доречно вживав це слово, знаючи, як часто маніюють цим поняттям. Очевидно, що нам ще належить осягнути правду про життя і справу Презеса. Вічна йому пам'ять!

Януша Куртику поховали на Почесній Алеї на Раковицькому цвинтарі у Кракові. Будете там — обов'язково покладіть квіти на його могилу. В ній лежить науковець, Презес, людина, гідна історичної пам'яті.

Юрій Шаповал.

ПАЩЕНКО Володимир Олександрович

19 квітня 2010 р. на 63-му році життя відійшов у Вічність відомий український дослідник історії релігії й церкви радянської доби, доктор історичних наук, професор, дійсний член Національної академії педагогічних наук України *Володимир Олександрович Пащенко*.

Народився майбутній історик 14 серпня 1947 р. у селі Дружба Решетилівського району Полтавської області. Після закінчення в 1975 р. філософського факультету Київського державного університету імені Тараса Шевченка й до кінця життя працював у Полтавському державному педагогічному інституті, згодом університеті. У стінах цього вищого навчального закладу пройшов шлях від асистента кафедри філософії до ректора. Останню посаду Володимир Олександрович обіймав 18 років — з 1990 по 2008 рр.

У 1982 р. В. О. Пащенко закінчив аспірантуру Інституту філософії Академії наук УРСР і наступного року захистив дисертацію кандидата філософських наук. Саме тоді його дослідницькі інтереси зосередилися на церковно-історичній проблематиці. Однак можливості її вивчення в умовах радянського тоталітаризму були

надзвичайно обмеженими. Політичні зміни, пов'язані із процесом перебудови та здобуття Україною незалежності створили нову ситуацію в українській історіографії, уможлививши застосування наукового підходу до вивчення цієї теми, використання раніше недоступних архівних джерел, з'ясування невідомих фактів про стосунки держави й церкви в радянській Україні. Під впливом цих змін учений захопився ідеєю ґрунтовного дослідження історії державно-церковних відносин, яку наполегливо реалізовував упродовж багатьох років. Попри завантаженість адміністративною роботою він знаходив час збирати інформацію у Центральному державному архіві громадських об'єднань України, Центральному державному архіві вищих органів влади та управління України, обласних архівних установах, працював у бібліотеках та оприлюднював свої ідеї на наукових конференціях і семінарах.

Результатом копіткої роботи став захист у 1994 р. дисертації на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук, серія статей та низка монографій, яких цілком вистачило б для звіту про діяльність цілого наукового інституту: «Державна політика щодо православної церкви в Україні (1917–1922)» (1992 р.), «Українська автокефальна православна церква. Важкий шлях до визнання» (1993 р.), «Держава і православ'я в Україні, 20–30-ті роки ХХ століття» (1993 р.), «Ніч минула, а день наближається...», «Держава і православ'я в Україні. 20–30-ті роки» (1994 р.), «Православ'я в Україні. Державно-церковні стосунки. 20–30-ті роки» (1995 р.), «Православ'я в новітній історії України» (кн. 1, 1997 р.; кн. 2, 2001 р.), «Національні традиції державотворення в нарисах з позиції політичної та релігійної думки» (2000 р.), «Греко-католики в Україні» (2002 р.), «Більшовицька держава і православна церква в Україні» (2004 р.), «Православна церква в тоталітарній державі» (2005 р.).

Володимир Олександрович виявив неабиякий таланти в організації наукових досліджень. Генеруючи ідеї та підтримуючи перспективні задуми однодумців та учнів, він зумів зібрати навколо себе ціле ґроно молодих і талановитих науковців, які плідно працюють над церковно-історичною проблематикою. Колеги стверджують, що можна навіть говорити про створений В. О. Пащенком справжній «полтавський феномен» (на зразок більш відомого «станиславського» в літературі), який має значний науковий потенціал. Під його керівництвом захищено 2 докторські та 8 кандидатсь-

ких дисертацій, започатковано періодичну наукову конференцію «Релігія і церква в радянській Україні».

Наукові здобутки В.О.Пащенка були відзначені державними та відомчими нагородами: Заслужений працівник освіти України, почесними грамотами Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України, медаллю А. С. Макаренка, золотою медаллю «За заслуги в освіті». Внесок В. О. Пащенка в українську науку, освіту та культуру гідно поцінований науковою громадськістю — лауреат премій імені Панаса Мирного, Івана Котляревського, Володимира Короленка, Самійла Величка, Івана Огієнка, нагороджений Міжнародним орденом «За примноження добра на землі», срібною медаллю Оксфордського університету за наукові досягнення. Українська православна церква нагородила В. О. Пащенка двома орденами — Миколи Чудотворця «За примноження добра на землі» та «За патріотизм» II ст.

Останнім часом Володимир Пащенко цікавився творчістю видатного українського письменника Олеса Гончара, аналізував бачення ним місця релігії в українському суспільстві. Ці пошуки втілилися в монографію «Гончарова правда про духовність і церкву» (2006 р.). Учений і далі розробляв започатковану тему, мав багато творчих планів та ідей, які неодмінно прагнув реалізувати найближчим часом. На жаль, важка хвороба цьому завадила... *Вічна йому пам'ять!*

Від редколегії.